

Դ Ո Վ Ը Ն Դ Ը Կ ՈՒ Թ Ի Ի Ն

40ԱՄԵՆՑ ՅՈՐՈՇԵԱՆ ԳԱՀԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՓՐԱՆԿԻՄԿ,
ՅՈՂՄ, Ա. ԿԱՅՄԵՐ ԱՆՍՏՐԻՈՑ. (Պատկերազարդ:)

ՈՒՄՈՒՄՆԵԱԿԱՆՆԵՐ

ԲՆԱՍՍԻՐԱԿԱՆ — Տառադպմութեան ինքզինքը: —
Հետազոտութիւնը նախնեաց սովորելոյն վրայ:
ԳՐԱԿԱՆ — Պատմութիւն հայ լրագրութեան:
ՀԱՆՈՍՈՍԱԿԱՆ — Պիտանալոյ սնահագիւղը:
ԻՐԱԿԱՆԻՏԱԿԱՆ — Իրաւունք Հայոց:
ՄԱՏՏՈՆԱՐԱԿԱՆ — Ամանտ եղալէ՛ր-Լօրեմնա՛լէլտ
նե Նովիո՛ր Հայոց:

ԱՐՈՒԵՍՏԳԻՏՄ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ — Մոմագործութիւն:

ՀԱՐՈՅԵԿԱՆՆԵՐ

ԽԱՁ ՈՒ ԺԵՓԻՉ — Վերջին ժամանակներէ վէպ մը:

ԱՅԼԵՒԱՅԼՔ

ՆՈՐԱԼՈՒՐԺ — ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ — ՄԱՆՐԱԼՈՒՐԺ

609 0-60402

ՈՐՄՈՐՄՆԵԳԵՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏՐԹԱԴԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐ

(C=7=2=3=8=2=2)

Մենքին Գեորգիայի Տարածնեցւոյ աւանդած հնչմունքն պարտաւ Տարածնեցւոյն հնչմանցն համեմատ չեն, եւ ոչ նախնւոյն կողմացաւ զբաժն պոմոտ կողմացաւ ի կարողացածին: Հայերէն պարտաւնք՝ ձայնաւոր են. բայց ինչո՞ք խոսողք են նախնականէն ի Միջրկրեայս Հայոց. (Թող անկէ ելած գաղթականութիւններն, որոնք վրաց շատ անգամ խօստւած է): Սոյն պատմական արդեանց, որ ուղիղ քանադատութեան առջեւ սոսկ երեւոյթի մի է լեզուաբանական՝ եւ ոչինչ աւելի, խնդրեիք է յազուաբանական եւ Պատճառաբանական:

1. Դարձեալ են և ցայսօր բարոգում են շատ աւելի հին և հայերէն հնաման պապը պապը խառնել և դարձաբռնութեամբ խառնել հաստատուած: — Աղդէն ծԱՎ, ծԲ դպրերէն սաղիմ (միայն համր բաղաձայնից վրայ իտեղով.) հայերէն նուրբ տառից հնաման տառած կերպարանափոխութեան ակնհերժ և մեղի. եւ լեզուաբանական պայման իւրովի կատարուած ցառադարձութիւնը գրեթէ իւր լրացեալ վնճակին մէջն է: Այստեղ հեռեւ նուրբքն ըստ նախնեանց՝ ա, ի, զ, ք = ք, ե եւ այլն կը հնչեն միջակ Բ, ց, Ժ, եւ այլն, ըստ մեր պոմման ընդհանուր արտասանութեան. եւ զնորոքքն կը փոխանակեն միջինքն ըստ նախնեանց՝ ք, է, ա, ի, ջ = Բ, ց, Ժ եւ այլն իրեւն = ք, Է, եւ այլն:

Թամանակին գրիչներն օտար բառերը հայ-

երևան կ'ուղղաբերեն այն նոր գրութեամբ, որ ա՛յ իրենց բնականն եղած է. եւ ի՛ր գրեն ոչ միշտ ի լեւելի վարկարկարաղի, այլ մանտաւոր թարգմանութեանց մէջ՝ օտար ուղղաբարութիւնն աչգի, տակ ունենալով. յԱրեւելից՝ արաբ եւ պարսիկ, եւ յԱրեւմտից՝ փառակ եւ լատին: (Յունարեւելի հետ շատ նուազ կամ ոչինչ գրաւոր յարաբերութիւն կար, կամ անուղղակի միայն. որուն մէջ շատեց իւրզանդեանն այլշէշէ թիւից կրած էին) Թ, Դ, Շ համր տառերը, կամ Ծ, Ը, Ժ ձայները, եւ այս՝ ոչ ի Նիւիլկիա միայն, գրականութեան միջնալայրն, որ թերեւս իբրեւ պաղղկանական թիւն նկատուի է, այլ նաեւ ի Միջնորդեայս: Միւրիմբր բռնչպպեթ՝ Հերոցիբ, Կարսպահայոց զաւակ, արեւելեան սահմաններէն, եւ Ժամանակին յարմարագրութիւնն ունի ընդհանրապէս, կամ լաւ եւս՝ նոր տառադարձութիւնը: Մոյնպէս եւս այլք. — Բայց աւելի խօսող են Նիւթական օրհանգները:

Մեր պսոմու (արեւմտեան) ընդհանուր դրութեան կատարելա նմանութեամբ՝ այն դասին եւ իբրեւ բնագիշակ բերմամբ երկու դաս՝ Հին եւ Նոր կը զանազանէին ստար բառերով¹։ Հիններն տես նախնաց ուղղգրեւով, կամ նախնեացմէ աւանդեալն անփոփոխ պահելով²։ Այդոս, Գեթմուս, Ռոպէն, Աչքումիլէ, Պարպուսլէր, ղեն-դէլ-տէր, եւ այլն. իսկ Նորներն զստ ժամանակին հայկական Տէջմանէ՝ քրէն³, Գեթմուս, (Prince Bayemund.) Պարոն Թարոն⁴, (Baron,) եւ այլն։ Իսկ շատ յաճախ՝ Հին անունաց մէջ եւս կը խառնուին ժամանակին յատուկ խտրմունքն ի նախնեաց, մասնաւոր է, - վ, - ւ՛, - փկւղ ղ, - ւ, - ւ՛, - Նոյնպէս Հին յունական եւ արաբական բառաց մէջ, զոր իրենց նոր կը լսեն նոյն ազգերէն՝ անոնց նորագոյն հնչմանց յարմարելով՝ կը խտրուի ի նախնեաց, եւ կը գրուի Աւտոմոս (Αυτομοσ), Դարվոս (Βάρβαρος), միշտ եւ ամէն ձեւով։ Ըրդ, արդէն عرب, عرْبِي, արդէն قَسَار (Հին) - արդէն русскі, хазарскій⁵։ Լաթի, Սէլթի, Դալթի՝ նոր

¹ Յէս Զառադարձութեան Հասուածոյս սկիզբը՝
ԹԻ. Ե, երես 75:

² Արդի Ռուսահայոց գրութեամբ՝ պրինց, իւր գեր-
մաներէն Prinz.

² Թուրքի կրճատ անուան ուղղափրութեան վրայ յա-
ջորդ. առդնորուս մէջ. (Երեսն Զ12. Նրան):

4 Կապեր կամ Լադգոր ըլլաւ. (գրչ. ԸԱՐԵ, աճ. Իւ-
րերէ)։ Մեխմար Էջրաթի եւ Պաղովորեան ծանօթ լա-
դի ունի արարաթի բառովը իր սկիւն։ «Կապի տակ, Եւ յա-
պար տակ» Գիւրեւս յիւն աւեր ծանօթ եւ գործածանալն
ի արարաթանն, վասն ի վստուի բարդութեան՝ Իսթադի-
տալ ըլլիլ տալ։ Դիւնիսիս սկիւնի ինքնին արարաթի բա-
ռովը՝ ասորիականն են ուրիշ գրողներու ալ։ — Դիւնի ե
խորհրդանշանն։